

ספרות עברית וכללית

על פי תוכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר),

דרמה ומונודרמה — (30x2) — 60 נקודות

פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים,

השירה העברית במאה ה-20) — (20x2) — 40 נקודות

סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.

ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.

(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיפוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיפוטה" בראש כל עמוד טיפוטה. רישום טיפוטה כלשהו על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר), דרמה ומונודרמה

(60 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-12 (לכל שאלה — 30 נקודות; סך הכול — 60 נקודות).

מעשה חכמים

1. קרא את מעשה החכמים שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בתו של רבי עקיבא והנחש

לְרַבִּי עֲקִיבָא הִיְתָה בֵּת.
אָמְרוּ לוֹ הַכִּלְדִּיִּים:¹ אוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁנַכְנֹסֶת לְבֵית הַחֶפֶה,
מִכֵּשׁ אוֹתָהּ נָחֵשׁ, וְהִיא מָתָה.
הָיָה דוֹאֵג עַל הַדָּבָר הַרְבֵּה.
אוֹתוֹ הַיּוֹם, נָטְלָה הַמַּכְבֵּנָה,² נָעֲצָה אוֹתָהּ בְּסֻדָּק,
קָרָה שְׂשִׁיבָה [שְׁנִנְעֵצָה] בְּעֵינֵי שֶׁל נָחֵשׁ.
בְּבֹקֶר, כְּשֶׁנָּטְלָה אוֹתָהּ, נִסְרָךְ וּבָא הַנָּחֵשׁ אַחֲרֶיהָ.
אָמַר לָהּ אָבִיהָ: מָה עָשִׂיתָ?
אָמְרָה לוֹ: בְּעֶרְבַּי בָּא עָנִי, קָרָא בְּפִתָּח, וְהָיוּ טְרוּדִים כָּל הָעוֹלָם בְּסַעֲדָה,
וְאֵין שׁוֹמֵעַ לוֹ.
קָמָתִי, נָטְלָתִי אֶת מְנָתִי שְׁנִנְתָּם לִי, וּנְתַתִּיהָ לוֹ.
אָמַר לָהּ: מִצּוֹה עָשִׂיתָ.
יָצָא רַבִּי עֲקִיבָא וְדַרְשׁ: "וּצִדְקָה תַצִּיל מִמּוֹת" (משלי י, ב).
וְלֹא מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה, אֲלָא מִמִּיתָה עֲצָמָה.

1 הכלדיים — הרואים בכוכבים (אסטרולוגים).

2 מכבנה — סיכה להידוק הבגד או השיער.

במעשה חכמים זה נאמר על רבי עקיבא כי לאחר ששמע את נבואת הכלדיים "היה דואג על הדבר הרבה".

מה אפשר ללמוד על דמותו של רבי עקיבא מתגובה זו? הסבר והדגם את הקשר בין התגובה של רבי עקיבא ובין המסר של מעשה החכמים.

שים לב: אין לכתוב על אותה יצירה בתשובות שונות.

סיפור קצר

2. כינורו של רוטשילד / אנטון צ'כוב

הסבר את שם הסיפור. בתשובתך כתוב על החשיבות של הכינור בחייו של ברונוזה, ועל מערכת היחסים של ברונוזה עם רוטשילד.

3. יגון / אנטון צ'כוב

בסיפור "יגון" מתוארת הידרדרות ביחס של אנשי העיר כלפי יונה העגלון. הסבר והדגם קביעה זו.

4. כינורו של רוטשילד / אנטון צ'כוב או יגון / אנטון צ'כוב או סיפור קצר אחר

תאר את הקשיים שהדמות המרכזית בסיפור קצר שלמדת מתמודדת איתם, והסבר אם דמות זו התגברה על הקשיים או לא.

דרמה

5. בעלת הארמון / לאה גולדברג

הקונפליקט של הדמות המרכזית במחזה מודגש באמצעות דמויות המשנה דורה וזאברודסקי. הסבר והדגם קביעה זו.

6. ילדי הצל / בן-ציון תומר

הצל הוא מוטיב מרכזי במחזה. הסבר את המשמעות של מוטיב זה במחזה. בתשובתך כתוב על שם המחזה ועל שתי הדמויות המרכזיות בו.

7. אנטיגונה / סופוקלס

הסבר כיצד ההיבריס של הגיבור הטרגי אַנְּ הגיבורה הטרגית במחזה מניע את עלילת "אנטיגונה". הדגם את דברך.

8. בית בובות / הנריק איבסן

קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

קרוגסטאד: אני אדרוש את המכתב שלי בחזרה.

לינדה: לא, לא.

קרוגסטאד: כן, בוודאי; [...] אדרוש ממנו להחזיר לי את המכתב [...] אגיד לו, שזה רק משהו

ביחס לפיטורים שלי... ושאסור לו לקרוא אותו.

לינדה: לא, נילס, אל תבקש את המכתב בחזרה.

לכל אחד מן הדוברים בקטע שלפניך יש עמדה שונה בנוגע לאמירת האמת.

ציין מהי עמדתו של כל אחד מהם, וכתוב בעמדתו של מי מן הדוברים אתה תומך. נמק את דבריך.

9. אויב העם / הנריק איבסן

שם המחזה משקף את נושא המחזה ומאפיין דמויות מרכזיות בו.

הסבר והדגם קביעה זו. בסס את דבריך על עלילת המחזה ועל שתיים מן הדמויות בו.

10. ביקור הגברת הזקנה / פרידריך דירנמט

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. הביקור של הגברת הזקנה מגלה את הפנים האמיתיות של החברה בגילן.

הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך כתוב על שתי דמויות מן המחזה. (20 נקודות)

ב. האם לדעתך מה שקרה בחברה בגילן יכול לקרות גם בחברה בישראל היום?

הסבר והדגם את דבריך על פי עלילת המחזה. (10 נקודות)

מונודרמה

11. לרקוד עם אבא / איציק ויינגרטן

ענה על שני הסעיפים א-ב.

- א. הקשר בין האב לבנו מאופיין מצד אחד, ברצון של האב להגן על בנו, ומצד אחר, לחנך אותו לעצמאות. הסבר קביעה זו, ובסס אותה על שתי דוגמאות מן המחזה (דוגמה אחת לרצון של האב להגן על בנו ודוגמה אחת לרצון שלו לחנך אותו לעצמאות). (18 נקודות)
- ב. לדעתך, האם בסוף המחזה הבן הוא אדם עצמאי או אדם התלוי בסביבתו? הסבר והדגם את דבריך. (12 נקודות)

12. אחת זקנה / נאוה סמל

- לפניך קטע ובו דברים שחנה אומרת לתלמידי הכיתה. קרא את הקטע, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו. התחלפו התפקידים. סוף סוף ילד יכול להגיד להוריו מה לעשות [...] מתי מישהו שאל אותי אם באמת טוב לי?
- א. כיצד חילוף התפקידים בין ההורים ובין הילדים בא לידי ביטוי במונודרמה? הסבר והדגם את דבריך. (20 נקודות)
- ב. לדעתך, האם מצב זה של חילוף תפקידים משתנה בסיום המונודרמה? הסבר והדגם את דבריך. (10 נקודות)

פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20)

(40 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 13-19 (לכל שאלה — 20 נקודות; סך הכול — 40 נקודות).

פיוט

13. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אל נורא עלילה / ר' משה אבן עזרא

אל נורא עלילה. אל נורא עלילה.
המציא לנו מחילה. בשעת הנעילה:

מתי מספר קרואים. לך עין נושאים. ומסלדים בחילה. בשעת הנעילה:	זכר צדקת אביהם. וחדש את מיהם. פקדם ותחלה. בשעת הנעילה:
שופכים לך בפשם. מחה פשעם וכחשם. והמציאם מחילה. בשעת הנעילה:	קרא נא שנת רצון. והשב שארית הצאן. לאהליבה ואהלה. בשעת הנעילה:
היה להם לסתרה. וחלצם ממארה. ותתמם להוד ולגילה. בשעת הנעילה:	תזכו לשנים רבות. הבנים והאבות. בדיצה ובצהלה. בשעת הנעילה:
חון אותם ורחם. וכל לוחץ ולוחם. עשה בהם פלילה. בשעת הנעילה:	מיכאל שר ישראל. אליהו וגבריאל. בשרו נא הגאלה. בשעת הנעילה:

מהו הייעוד של פיוט זה? הסבר את דבריך, ובסס אותם על שתי דוגמאות מן הפיוט.

שירת ימי הביניים

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

ידעתני בטרם תצוני / ר' יהודה הלוי

ידעתני בטרם תצוני, / וכל עוד רוחך בי – תצוני.
היש לי מעמד, אם תהדפני, / ואם לי מהלך, אם תעצוני?
ומה אמר? – ומחשבי בידך! / ומה אוכל עשה עד תעצוני?
דרשתיך בעת רצון – עגני / וכצנה רצונה תעטוני,
הקימני לשחר את דבירך / ואת שמך לברך עורני!

א. פרש את הדימוי בשיר, והסבר כיצד הוא מסייע לבטא את האמונה של הדובר באל. (10 נקודות)

ב. בחר מן השיר באמצעי אומנותי אחד נוסף המסייע לבטא את האמונה של הדובר באל. (10 נקודות)

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ראה שמש / ר' שלמה אבן-גבירול

ראה שמש לעת ערב אדמה / כאלו לבשה תולע למכסה,
תפישט פאתי צפון וימין / ורוח ים בארגמן תכסה,
וארץ – עזבה אותה ערמה / בצל הלילה תלין ותחסה,
והשחק אזי קדר, כאלו / בשק על מות יקותיאל מכסה.

תיאור השקיעה בשיר משקף את הקשר בין הטבע ובין חיי האדם ומותו.

הסבר והדגם קביעה זו.

שירים בצל השואה

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

טֶרַקְטוֹרִים / רוני סומק

בית ראשון הַבָּנִים שֶׁל דּוֹקְטוֹר מְנַגֵּלָה מוֹכְרִים טֶרַקְטוֹרִים

בְּדֶרֶךְ שִׁבּוֹן מִיֵּנְכוֹ לְשִׁטוּטְגֵּרְט.

מִי שִׁיקָנָה אוֹתָם יַחֲרֹשׁ אֶת הָאֲדָמָה,

יִשְׁקָה עַץ,

יִצְבֵּעַ בָּאֲדָם אֶת רַעֲפֵי הַבַּיִת

וּבִפְסִטִּיבֵל הַבִּירָה יִרְאָה אֵיךְ תִּזְמָרֶת הַמִּסְבָּאָה

מְצַבֶּת עַל הָרַחֲבָה כְּחִילִי בְּדִיל בְּחֵלוֹן רְאוּהָ.

בית שני בְּמִכּוֹן הַיָּפִי שֶׁל הַהִיסְטוֹרִיָּה יוֹדְעִים לְסַרֵּק בְּלוֹרִית

אֶפְלוּ בְּשִׁעָרָה שֶׁל

מִפְּלָצָת.

פרש את הבית השני בשיר, והסבר את העמדה של המשורר כלפי גרמניה.

זוגיות

18. לפניך שיר ב (המתחיל במילים: "נפרדנו כך") מתוך מחזור השירים "שירי אהב"ה" מאת לאה גולדברג.

קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

ב

נפרדנו קָף. היטב, היטב חָרָה לי.
הַעֲרָפֶל בִּינֵינו כְּחוֹמָה.
זאת הַטָּפָה שֶׁעַל יָדֵי נֹתְרָה לי
טַפַּת סֶגְרִיר וְדַאי היא, לא דְּמָעָה.

לְדוֹר הָזֶה הַבְּכִי הוא כְּלָמָה,
הוא לא יִבְכֶּה עַל אֲהָבָה גּוֹסֶסֶת.
בְּיוֹם הַדִּין וּבְלִילוֹת הַחֶסֶד
אָדִישׁ וְגַא הוא לא יוֹרִיד דְּמָעָה.

נפרדנו קָף. הֶרְחוּב הָמָה, הָמָה.
דְּחַפְנִי אֵיזָה הַלֵּךְ, וּמַנְגִּיד
הַעֲרָפֶל תְּלוּי כְּהִינוּמָה.

מֵאַיִן בְּלִבִּי חֲדוּהַ חוֹגְגָת?
אוֹלֵי, בְּכָל זאת, זוֹ הִיְתָה דְּמָעָה.

הסבר כיצד תיאורי הסביבה והטבע בשיר משקפים את הרגשות של הדוברת. הבא מן השיר שתי דוגמאות לדברך.

אדם וזהותו

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דברי רקע ראשוניים / ארז ביטון

אָמִי אָמִי

מִכְפָּר הַשִּׁיחִים הַיְרָקִים בְּיָרֵק אַחֵר.
מִזֶּן הַצִּפְרִים הַמַּחְלִיבוֹת חֶלֶב מֵתוֹק מְכָל מֵתוֹק,
מַעֲרֵשׁ זְמִירִי אֶלֶף לֵילָה וְעוֹד לֵילָה.

אָמִי אָמִי

שְׁהַרְחִיקָה רְעוֹת
בְּאַצְבָּעוֹת צְרָדוֹת
בְּהִלָּקָאוֹת חֲזָה
וּבְשֵׁם כָּל הָאֲמָהוֹת.

אָבִי אָבִי

אֲשֶׁר עָסַק בְּעוֹלָמוֹת
אֲשֶׁר קָדַשׁ שְׁבָתוֹת בְּעָרָאק נָקִי
אֲשֶׁר הָיָה בְּקִי מֵאִין כְּמוֹהוּ
בְּהִלְכוֹת בֵּית כְּנָסֶת.

אָנִי אָנִי

שְׁהַרְחִקְתִּי עֲצָמִי
הִרְחַק אֶל תוֹךְ לְבִי
שִׁכְשָׁהכֹּל הָיוּ יְשָׁנִים
הָיִיתִי מְשֻׁנָּן
הִרְחַק אֶל תוֹךְ לְבִי
מִסּוֹת קִטְנוֹת שֶׁל בֶּן
בִּיהוּדִית
מְרוֹקָאִית.

השורש ר-ח-ק חוזר בשיר ארבע פעמים.

הסבר שניים מן ההקשרים שבהם שורש זה מופיע, וכתוב מה אפשר ללמוד מהם על זהותו של הדובר.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך